

alföld

IRODALMI, MŰVELŐDÉSI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

GARACZI LÁSZLÓ
SZÓCS GÉZA
ANDORI DEZSŐ VERSEI

KERESZTURY TIBOR
INTERJÚJA
SZÓCS GÉZÁVAL

„CSONKA-BEREG”
SÁRA SÁNDOR
FILMSZOCIOGRÁFIÁJA

POMOGÁTS BÉLA
TANULMÁNYA
NYÍRÓ JÓZSEFRŐL

BORBÁNDI GYULA
POLITIKAI ESSZÉJE

NEGYVENEDIK ÉVFOLYAM

1989/7

alföld

NEGYVENEDIK ÉVFOLYAM - 1989. JÚLIUS

<i>Tandori Dezső</i> verse: A Hyde Park, hirtelen	3
<i>Garaczi László</i> versei: Szamáca soha már, Teodóra és a tetovált abbé, Megoldatlan ételek	7
<i>Sára Sándor</i> : Csonka-Bereg (filmszociográfia, 2. rész)	9
<i>Szűcs Géza</i> versei: Szövegek vendégségben	27
„A bátorság: jellem kérdése” (Részletek <i>Szűcs Géza</i> leveleiből)	32
A zsebben hordott idő pontossága (<i>Keresztury Tibor</i> beszélgetése <i>Szűcs Gézával</i>)	36

Száz éve született Nyíró József

<i>Hajdú Demeter Dénes</i> : Jézusfaragó ember a tisztítótűzben	41
<i>Nyíró József</i> : Túlvilág küszöbén (kiadatlan elbeszélés)	42
<i>Pomogáts Béla</i> : A havasok krónikása (<i>Nyíró József</i> írói pályája)	46

Fórum

<i>Borbándi Gyula</i> : Magyarország és a Nyugat (Hogyan látják Magyarországot helyzetét és a megújulási törekvéseket Nyugaton?)	55
--	----

Kritika

<i>Endrődi Szabó Ernő</i> : „Bízom a költészet hatalmában” (Portrévázlat <i>Szűcs Gézáról</i>)	65
<i>Jánosi Zoltán</i> : „Európa hol van?” (<i>Bihari Sándor</i> : Summa)	69
<i>Horpácsi Sándor</i> : Deák Tamás: Az érsek imája	72
<i>Nagy Sz. Péter</i> : Radnóti Sándor: Mi az, hogy beszélgetés?	73
<i>Bakó Endre</i> : Borbély Sándor: Tájékozódás	77
<i>Debreczeni Attila</i> : Balogh Ernő: Tündéralmok	79
<i>Gerliczki András</i> : Andrassew Iván-Pál János: Proliléttra	81
<i>Gróh Gáspár</i> : Domokos Pál Péter: Az én Erdélyem	82

Figyelő

<i>Bényei Miklós</i> : Idegen kezek	84
<i>D. Rácz István</i> : Malcolm Bradbury: Rates of Exchange (Árfolyamok)	86
<i>Lőkös István</i> : Az orosz irodalmi múlt (<i>Iglói Endre</i> könyve)	88

<i>Surányi Béla: Egy sorozat ujjaéledt (Kelecsényi Gábor: Múltunk neves könyvgyűjtői)</i>	90
<i>Éles Csaba: A Hortobágy és környéke (Bemutató sorok a Hortobágyi Alkotótáborról)</i>	91
<i>Juhász Béla: Galgóczi Erzsébet 1930–1989</i>	93
Híreink	96

Képek

A Hortobágyi Alkotótábor alkotásaiból. A borítón Torok Sándor *Virágzó bokor* (I), Fátyol Zoltán *Falusi tanító* (II), Égerházi Imre *Hajdúsági kiskapu* (III) és Maghy Zoltán *Hortobágy télen* (IV) című festményei.

alföld

Irodalmi, művelődési és kritikai folyóirat

Juhász Béla főszerkesztő
Márkus Béla főszerkesztő-helyettes
Aczél Géza olvasószerkesztő
Bakó Endre
Fülöp László
Imre László
Simon Zoltán
Veliky János rovatvezetők
Keresztury Tibor munkatárs

Egy sorozat újjáéledt

KELECSÉNYI GÁBOR: MÚLTUNK NEVES KÖNYVGYŰJTŐI

Mindig üdvözölni kell az olyan vállalkozást, amely mentesíteni látszik magát az idő környékén szorításától, az enyészet mindent elsőprő elemi erejétől. Tegyük szívünkre a kezünket, és tekintünk vissza két-három évtizedre, s bevallhatjuk magunknak, hogy hány és hány kitűnő könyvsorozat életfonalára szakadt meg idő előtt, sőt egynémelyike csak a megalkotója gondolatai között élt még egy ideig. A sorozatokkal úgy van az ember, mint a szülő a gyermekeivel, valahogy feledte vele az idő múlását, az időtlenség érzetét kelti benne. Bár suhanjon tova több évtized, az első darabokat kézbe véve is úgy tűnik, mintha csak az elmúlt évben, hónapokban került volna birtokába. Persze a sors útjai kifürkészhetetlenek, különösen napjainkban, nem tudni, hogy mi miért késik, vagy netalán éppen időben érkezik. De most ezt ne firtassuk, örüljünk az eredménynek: kezünkben egy új, küllemében mutatós, tartalmában igényes, szellemiségében megragadó, a kultúránkat gazdagító mű: *Múltunk neves könyvgyűjtői*, amely az Akadémiai Kiadónál elsorvadva a Gondolatnál újjáéledt, s már maga mögött tudja a *Fél évszázad megszgyén* (Kner Izidor emlékezései) s *Tevan Andor levelesládája* köteteket.

A teljesség kedvéért tekintsük át, hogy mi jelent meg *A magyar könyv* című sorozatból: *Benda Kálmán-Irinyi Károly: A négy száz esztendő debreceni nyomda* (1961), *Szilágyi János: A magyar munkáskönyvtárak a két háború között* (1961), *Bogdán István: A magyarországi papírpar története 1530-1900* (1963), *Szántó Tibor: A betű* (1965, s követte még számos kiadás), *Bánáti Ágnes-Sándor Dénes: A száz esztendő Athenaeum* (1968). Ha végigtekintünk a magyar művelődéstörténeten, ilyen típusú kiadvánnyal utoljára csak 1929-ben találkoztunk: *Hoffmann Edit Régi magyar bibliofilmek* c. munkája.

A kiválasztott könyvgyűjtőket egyvalami kapcsolja össze még a nemes szenvedély mellett: gyűjteményüket a köz javára adták. De valójában mit is takar a *bibliofília* szó, amely jelöli e különös passziót? Mindez nem más, mint a *könyvek szeretete*. E „csapdába” esett ember eleinte csak a különleges kiállítású könyvek iránt mutat vonzalmat, később már bizonyos külső-belső jegyek keltik föl érdeklődését: első kiadások, egyik-másik nyelvterület, egy-egy témakör stb. Akit elragadott ez a „szent hevület” - s anyagi lehetőségei engedik -, egész életét képes föltenni rá. Az igazi bibliofilt kevésbé érdekli a szöveg, a könyv mondanivalója, nem úgy, amint a *Családi kör* sorjázza: „Olvas a nagyobbik nem ügyelve másra”. Valójában nehéz meghúzni a határvonalat a könyvet csak magáért gyűjtők és a tartalom prioritását hangsúlyozók tábora között. Egy szép kiállítású könyv ez utóbbiak táborát is lenyűgözi. Való igaz, hogy az a gyűjtő, aki a tartalmáért szerzi meg az egyik-másik művet, nem mindig tekinthet el olyan bibliofil kritériumtól, mint pl. első kiadás. Egyrészt e kötetek sokkal értékesebbek, netalán fölkelhetők bennük az előző tulajdonostól, magától a szerzőtől származó beírások stb., de az is bizonyos, hogy - az elmúlt évtizedekben volt reá elegendő példa - az eredeti szöveg, ki tudja, milyen megfontolásból, az újabb kiadásokban itt-ott elűtött a nívumtól. Mindez óvatosabbá tette a tartalmat kereső könyvszeretőket, s igyekezett - ha mégoly magas áron is - szert tenni az eredetire. Mindez beleillett abba a képbe, amely napjainkban sokszor, de nem elégszer fogalmazódik meg: a szavak elvesztették hitelüket. Ez annál is elszomorítóbb, mivel fittyet hányunk egy már elhunyt szerző szellemi hagyatékára. Így mi hogyan várhatjuk el a jövőtől, hogy higgyen nekünk. Ragaszkodnunk kell az írott szó becsületéhez. A történelem ezt is számon kéri tőlünk, sok mással együtt.

Kelecsényi Gábor által fölvonultatott személyek időben átívelnek fél évezredet, Vitéz Jánostól Nagy Istvánig. E két név között nem kisebb történelmi alak jut emberközelbe, mint Janus Pannonius, Mátyás király, Zsámboky János, Baththyány Boldizsár, Zrínyi Miklós, Árva Bethlen Kata, Ráday Gedeon, Klimó György, Kazay Sámuel, Fáy János, Sinai Miklós, Teleki József, Teleki Sándor.

muel, Széchenyi Ferenc, Illésházy István, Reviczky Károly, Jankovich Miklós, Literáti Nemes Sámuel, ez utóbbi nem riadt vissza még a hamisítástól sem.

„Főpap és áldozár, herceg és utazó antikvárius, ügyetlen hamisító és hiszékeny gróf, elvezettnek hitt hungarica, a jótékony és fővárost építő József nádor, buzgólkodó lelkész, felvidéki földbirtokos, tönkrement táblabíró történeteiben ott folyik történelmünk egy patakja – a medret tudósi alapossággal irányítja szerzőnk úgy, hogy annak is igaz öröme telik benne, aki soha nem hallott Jankovich Miklósról vagy Brukenthal Sámuelről” – írja Zöld Ferenc a Könyvvilág hasábjain.

Bármily érdem illeti is meg a múltunk neves könyvgyűjtőit, a legnagyobb elismerés és hála *Széchenyi Ferencé* és fiáé, a „legnagyobb magyar”-é, *Széchenyi Istváné*. Az európai látókör, a hovatarozás fölismerése, kultúránk gyökerének eredeztetése érlelte meg az apában és a fiúban azon elhatározást, hogy a politikai önállóság ne élvezzen prioritást a nemzeti művelődés és gazdasági föl-emelkedés előtt. „...a magyar bibliofília történetében Szent István és pécsi püspöke, Bonipert óta mindig szerepet játszottak a *nyugati kapcsolatok*. Ez könyvünknek minden eddigi fejezetéből is kitűnik, s ezt figyelhetjük meg a nemzeti könyvtár alapítójánál, Széchenyi Ferencnél is. A Nyugattal való találkozás: az ilyen élménysorozatnak meghatározó szerepét közismerten illusztrálja fiának életműve, aki külföldi útjain döbbsent rá, hogy a meddő, prókatori csűrész-csavarásban politizálgató csúnyácska haza – az ő kifejezése – *mennyire elmaradt az európai fejlődéstől*, s ezek ébresztették fel benne a javító szándékot. Meghatározó élmény volt azonban az utazás *atyja* számára is – summázza a szerző, majd így folytatja: ...a nemzeti magára találást – modern kifejezéssel identitáskeresést – a bibliofília mezejére is kiterjesztette, munkásságával példát mutatva kortársainak és követőinek, elvégezve azt a munkát, amely később már jóval nehezebb feladatot jelentett volna.”

E szép és tartalmas kötetet végigolvasva – a könyv kapcsán – sok hasznos adatra bukkan az olvasó. De az is kiviláglik a sorok közül, hogy mindig volt a magyarságban szellemi tartalék, megújulásra készítő erő. E szűk nyíláson bepillantva történelmünkbe is, örömmel nyugtázhathatjuk: voltak hazájukat önzetlenül szerető, jövőjéért aggódó, alázatos lelkű, emberséges magyarok, akik végső soron az embert, a humánumot szolgálták, mert ne feledjük: a könyv csak eszköz. Ha mást nem vesz észre a tisztelt olvasó, csak ezt, úgy hiszem, ez sem kevés egy olyan korban, amikor eszményekben szűkölködünk, elvekben csalódtunk, s a kiábrándultságból fakadó megátalkodottság már kikezdi magát az embert is. Mindezek ellenére bízni kell a jövőben, aminek sarkalatos köve a múlt minél szélesebb körű ismerete, mert a múlt nem mögöttünk van – amint Mikó Imre mondja –, hanem alattunk, azon állunk. E sépmívű kötet is ezen célt szolgálja.

SURÁNYI BÉLA

A Hortobágy és környéke

BEMUTATÓ SOROK A HORTOBÁGYI ALKOTÓTÁBORRÓL

A Hortobágy Fazekas Mihálytól napjainkig jelen van a magyar irodalomban. Olyan nagy nevek fémjelzik a sokféleképpen értelmezhető pusztai médium hatását, mint az epikában Jósika Miklós, Jókai Mór, Móricz Zsigmond és Veres Péter. Még gazdagabbak e különleges táj költői metamorfózisai Petőfitől és Adytól Oláh Gáboron és Gulyás Pálon át Sinka Istvánig, Boda Istvánig és másokig.

A Hortobágy felfedezésének élménye tehát a XIX. századé. Nemcsak a szépirodalomban, hanem a képzőművészetben is. Tekintélyes a pusztát és jellegzetes motívumait (Kilenclukú híd, gémeskutak, pásztorok stb.) festők névsora: id. Kovács János, Wagner Sándor, Jantyk Máttyás, Mé-